

‘हारजित’ कथाको सङ्कथन विश्लेषण

शोधार्थी

रमादेवी थापा

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष :....(२०७२/२०७३)

त्रि.वि. दर्ता क्रमाङ्क : ९-२-२१८-०३९०-२०११

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क र वर्ष : २१८००३४(२०७४)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,

जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी स्नातकोत्तर तह दोस्रो

वर्षको नेपा.शि. ५९८ प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

२०७७/२०२१

प्रतिबद्धता-पत्र

प्रस्तुत शोधपत्र मैले कहींकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । यो मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । आवश्यकता अनुसारको सन्दर्भ सामग्री र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरेकी छु । यदि कहींकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबै खाले परिणामको सामना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु । यस सम्बन्धमा कहीं कतै उजुरबाजुर गर्ने छैन ।

मिति.: २०७७११।०१

शोधार्थी

रमादेवी थापा

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)
व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

[०२५ - ५८१३००

५८००६४

प.सं.
च.नं.

मिति:

शोधनिर्देशकको सिफारिस- पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस,इटहरी,सुनसरी नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षकी विद्यार्थी रमादेवी थापाले नेपाशि ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'हारजित' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो। प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु।

मिति : २०७७१११०१

.....
नवीनकुमार शर्मा
शोधनिर्देशक
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी

कृतज्ञता ज्ञापन

'हाजजित' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तह नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत दोस्रो वर्षको नेपाशि ५९८ पाठ्यक्रमको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको छ ।

उपर्युक्त शीर्षकको शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्ने नेपाली भाषा शिक्षा विभाग र यस शोधकार्यको शीर्षक छनोटदेखि लिएर सामग्री सङ्कलन, लेखन र परिमार्जनका साथै पूर्णता प्राप्त गरुञ्जेलको समयमा आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर अनेकौ व्यस्तताहरू हुँदाहुँदै पनि समुचित मार्ग निर्देशन गर्नुहुने मेरा शोधनिर्देशक आदरणीय गुरु नवीनकुमार शर्माप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई व्यवहारमा उतार्न उपयुक्त वातावरण प्रदान गर्दै उपयुक्त प्रशासन र विभागीय स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने नेपाली भाषा शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुख मदनराज बराल, विभागीय सदस्य तीर्थप्रसाद भट्टराई तथा आदरणीय गुरु डा. टोलनाथ काफ्ले, जनता बहुमुखी क्याम्पसका क्याम्पस प्रमुख प्रा.डा.गीता अधिकारीलगायत शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागतर्फका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शिक्षा आर्जनमा हौसला प्रदान गर्दै मेरो जीवनको हरेक क्षेत्रमा अविच्छिन्न सफलताको कामना गर्दै उच्च शिक्षाको विशिष्ट स्तरमा पुऱ्याउने मेरा पूजनीय पिता तोरणबहादुर थापा, माता इन्द्रकुमारी थापाप्रति ऋणी छु । साथै जटिल परिस्थिति र कार्य व्यस्तताका बाबजुद पनि विशेष सहयोग गर्नुहुने मेरी भाउजू निता बस्नेत र साथी कुमार भट्टराईप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो अध्ययनलाई सफल पार्नका लागि प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने व्यक्तिलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । शोधपत्र समयमा नै छिटो र शुद्ध टाइप एवम् डिजाइन गरी शोधकार्यलाई पूर्णता प्रदान गर्न सहयोग गर्नु हुने सौजन्य डेस्कटप बिर्तामोड भापाकी मैया बरालप्रति कृतज्ञ छु ।

यसैगरी सहयोगीको भूमिकामा रहनु हुने सम्पूर्ण सहयोगी मनहरूमा एकमुष्ट आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी सुनसरीमा पेश गरेकी छु ।

मिति: २०७७१११०३

शोधार्थी
रमादेवी थापा

शोधसार

शोधशीर्षक	: 'हारजित' कथाको सङ्कथन विश्लेषण
शोधार्थी	: रमादेवी थापा
शोध निर्देशक	: नवीनकुमार शर्मा
क्याम्पस	: जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी-सुनसरी ।
अध्याय	: पाँच

प्रस्तुत शोधकार्यमा 'हारजित' कथाको सङ्कथन विश्लेषण गरिएको छ । प्रस्तुत शोधका उद्देश्य, सीमा, विधि र निष्कर्षलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

शोध प्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको पाठ्यांश ने.पा.शि. ५९८ को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत गरिएको हो ।

शोध उद्देश्य

प्रस्तुत शोधका निम्नलिखित उद्देश्यहरू रहेका छन् :

- क) "हारजित" कथाको सम्बद्धक विश्लेषण गर्नु ।
- ख) 'हारजित' कथाको सम्बद्धनहरूको उपयुक्तता केलाउनु ।

सीमाहरू

प्रस्तुत शोधलाई निम्न सीमाङ्कन गरिएको छ :

- क) भवानी भिक्षुद्वारा लिखित 'हारजित' कथाको सङ्कथन विश्लेषणमा केन्द्रित रहेको छ ।
- ख) 'हारजित' कथामा प्रयुक्त सम्बद्धकको प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण कार्यमा केन्द्रित रहेको छ ।

शोध प्रक्रिया

प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि पुस्तकालयीय विधिको उपयोग गरिएको छ ।
सामग्री सङ्कलनका क्रममा निम्नलिखित स्रोतबाट सङ्कलन गरिएको छ ।

क) प्राथमिक स्रोत

प्रस्तुत शोधकार्यमा प्राथमिक स्रोतका रूपमा भवानी भिक्षुको 'हारजित' कथालाई लिइएको छ ।

ख) द्वितीयक स्रोत

प्रस्तुत शोधकार्यका लागि द्वितीयक स्रोतका रूपमा सङ्कथन विश्लेषणसँग सम्बन्धित विभिन्न पुस्तक, सैद्धान्तिक लेख, साहित्यिक तथा समालोचनात्मक ग्रन्थहरू तथा उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित शोधपत्रहरू र आवश्यकताअनुसार विज्ञसँगको छलफल र सुझावलाई उपयोग गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधकार्यको निष्कर्षलाई निम्नप्रकार बुँदागत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ :

- क) पाठमा जम्मा ४३ अनुच्छेद रहेका छन् । जसमा ३०८ वटा वाक्यहरू रहेका छन् ।
- ख) सम्बद्धकको अध्ययन गर्न यस पाठमा सर्वनाम, सयोजन, सार्वनामिक/पश्च बाहुल्यता रहेको देखिन्छ ।
- ग) सम्बद्धकको प्रयोगको उचित तथा उपयुक्त तबरले प्रयोग गरी पाठलाई अन्वितिपूर्ण बनाइएको छ ।
- घ) 'हारजित कथा' कथा सङ्कथनका दृष्टिले उपयुक्त देखिन्छ ।

विषय सूची

विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
अध्याय एक : शोध परिचय	
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	२
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	२
१.४ अध्ययनको औचित्य तथा महत्व	२
१.५ शोधको परिसीमा	३
१.६ शोधपत्रको रूपरेखा	३
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा र सैद्धान्तिक अवधारणा	
२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
२.१.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन	४
२.१.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन	५
२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता	८
२.३ सैद्धान्तिक ढाँचा	९
२.३.१ सङ्कथन विश्लेषणको परिचय	९
२.३.२ सङ्कथनका युक्तिहरू	१०
२.३.३ सङ्कथन विश्लेषणका पद्धतिहरू	१३
अध्याय तीन : प्रक्रिया र विधि	
३.१ अध्ययनको संरचना	१५
३.२ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनहरू	१५
३.२.१ प्राथमिक स्रोत	१५
३.२.२ द्वितीयक स्रोत	१५
३.३ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१६
३.४ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया	१६

४.२.२७ निर्दिष्ट कथाको सत्ताइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	४९
४.२.२८ निर्दिष्ट कथाको अट्ठाइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५०
४.२.२९ निर्दिष्ट कथाको उनन्तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५१
४.२.३० निर्दिष्ट कथाको तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५२
४.२.३१ निर्दिष्ट कथाको एकतीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५३
४.२.३२ निर्दिष्ट कथाको बत्तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५३
४.२.३३ निर्दिष्ट कथाको तेत्तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५५
४.२.३४ निर्दिष्ट कथाको चौँतीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५६
४.२.३५ निर्दिष्ट कथाको पैँतीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	५७
४.२.३६ निर्दिष्ट कथाको छत्तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६०
४.२.३७ निर्दिष्ट कथाको सैतीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६१
४.२.३८ निर्दिष्ट कथाको अठ्तीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६१
४.२.३९ निर्दिष्ट कथाको उनन्चालीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६३
४.२.४० निर्दिष्ट कथाको चालिसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६४
४.२.४१ निर्दिष्ट कथाको एकचालीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	६६
४.२.४२ निर्दिष्ट कथाको बयालीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	७१
४.२.४३ निर्दिष्ट कथाको त्रिचालीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	७४

अध्यय पाँच : निष्कर्ष, सुझाव र उपयोगिता

५.१ निष्कर्ष	७५
५.२ सुझावहरू	७५
५.३ उपयोगिता	७६
५.३.१ नीतिगत तह	७६
५.३.२ कार्यान्वयन तह	७६
५.३.३ भावी अनुसन्धान पक्ष	७७
सन्दर्भग्रन्थ सूची	

